

FEDERICO FINCHELSTEIN
Faşist Yalanların Kısa Tarihi

FEDERICO FINCHELSTEIN Lisans derecesini Buenos Aires Üniversitesi'nden alan Federico Finchelstein doktora derecesini 2006 yılında Cornell Üniversitesi'nden almıştır. Arjantinli tarih profesörü, halen New York City'de bulunan New School for Social Research'te tarih kürsüsündedir. *Transatlantic Fascism: Ideology, Violence and the Sacred in Argentina and Italy, 1919-1945* (2010), *The Ideological Origins of the Dirty War: Fascism, Populism, and Dictatorship in Twentieth-Century Argentina* (2014) ve *From Fascism to Populism in History* (2017) (*Faşizmden Popülizme, İletişim Yayınları*, 2019) önemli eserleri arasında sayılabilir.

A Brief History of Fascist Lies

© 2020 Federico Finchelstein

Bu kitabın yayın hakları AnatoliaLit telif hakları ajansı aracılığıyla University of California Press'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 2978 • Politika Dizisi 208

ISBN-13: 978-975-05-3038-8

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Aybars Yanık

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ ve DİZİN Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FEDERICO FINCHELSTEIN

Faşist Yalanların Kısa Tarihi

A Brief History of Fascist Lies

ÇEVİREN

Zeynep Şarlak

Lucia, Gabi ve Laura'ya...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
Giriş	11
1 Faşist Yalanlar Üzerine	21
2 Faşizm Tarihinde Hakikat ve Mitoloji	33
3 Vücut Bulmuş Faşizm	43
4 Hakikatin Düşmanları	49
5 Hakikat ve İktidar	59
6 Vahiylere	71
7 Faşist Bilinçdışı	83
8 Faşizm Psikanalize Karşı	93
9 Demokrasi ve Diktatörlük	105
10 Yıkıcı Güçler	117
SONSÖZ	
Tarihe Karşı Popülist Savaş	125
DIZIN	143

TEŞEKKÜR

Bu küçük kitap birçok ülkede gerçekleştirdiğim birçok konuşmanın ürünüdür. Bu kitabın temel argümanını ilk olarak 2013'te, Macerata Üniversitesi'nde bir dizi konferansta sundum ve içeriğini yıllar içerisinde, üç kıtada geliştirdim. O sevgili İtalyan üniversitesindeki ve New York, New School'daki öğrencilerime teşekkür etmek istiyorum. Amy Allen, Ben Brower, Amy Chazkel, Valeria Galimi, Luis Herrán Ávila, Aaron Jakes, Andrea Mammone, Nara Milanich, Pablo Piccato, Caterina Pizzigoni ve Angelo Ventrone'ye bu kitabın farklı bölümlerine yaptıkları yorum ve öneriler için teşekkür ederim. Giulia Albanese, Melissa Amezcua, Andrew Arato, Borja Bauzá, Chiara Bottici, Richard Bernstein, Fabián Bosoer, Magdalena Broquetas, Antonio Costa Pinto, Donatella Di Cesare, Richard Evans, Oz Frankel, Maximiliano Fuentes Codera, Fabio Gentile, Emmanuel Guerisoli, Agnes Heller, Reto Hofmann, Andreas Kalyvas, Claudia Konon, Daniel Kressel, Dominick LaCapra, Simon Levis Sulam, Sandra McGee Deutsch, David Motadel, Jose Moya, Julia Ott, Elias Palti, Raanan Rein, Sven Reichardt, Daniel Rod-

riguez, Gema Santamaria, Hector Raul Solis Gadea, Michael Steinberg, Ann Laura Stoler, Nathan Stoltzfus, Alberto Spectorowski, Enzo Traverso, Nadia Urbinati, Jeremy Varon ve Nikolai Wehrs'e ayrıca teşekkür borçluyum.

Kaliforniya Üniversitesi Yayınları'nın direktörü Tim Sullivan, çalışanları Enrique Ochoa, Dore Brown ve kitabı titizlik ve ferasetle yayına hazırlayan Sheila Berg'e çok teşekkürler. Mükemmel editörüm Kate Marshall'a ayrıca içtenlikle teşekkür ederim. Emmanuel Guerisoli'ye dizini hazırladığı için ayrıca teşekkürler.

Annem Norma, Babam Jaime ve kardeşlerim, Inés ve Diego'ya çok teşekkürler. Her zaman olduğu gibi eşim Laura ve kızlarım Gabriela ve Lucia'ya derin bir şükran borçluyum.

* * *

Bu kitabın oldukça kısa bir versiyonu 2019'da Macerata Üniversitesi Yayınları'ndan çıktı. Bu kitabın bölümleri ise kitapta yer aldıkları biçimleriyle olmasa da 2007'de *Hispanic American Historical Review* ve 2016'da *Constellations*'ta yayımlandı.

Giriş

Gördükleriniz ve okuduklarınız şu an olan şeyler değil.¹

– DONALD J. TRUMP, 2018

O tarihten bu yana, hakikat ve yalan arasında bir mücadele yaşıyor. Bu mücadele, her zaman olduğu gibi, hakikatin zaferiyle sona erecek.²

– ADOLF HITLER, 1941

Bana inanmalısınız çünkü her zaman ve her yerde gerçeği söylemek âdetimdir. Bu benim hayat felsefemdir.³

– BENITO MUSSOLINI, 1924

İrkçi yalanlar aşırı siyasi şiddete yol açar. Faşizm tarihinin en önemli derslerinden biri budur. Bugün yalanlar yeniden iktidara geldi. Şu an yaşadıklarımız faşizm tarihine dair hayati bir ders niteliğinde. Eğer içinde bulunduğumuz bu can sıkıcı dönemi anlamak istiyorsak faşist ideologların tarihiyle ilgilenmeli, söylemlerinin nasıl ve neden Yahudi Soykırımına, savaşa ve yıkıma sebep olduğuna bakmalıyız. Bu ka-

---

1 Akt. Philip Bump, “A New Peak in Trump’s Efforts to Foster Misinformation”, *Washington Post*, 25 Temmuz 2018.

2 Max Domarus (der.), *Hitler: Speeches and Proclamations, 1932-1945*, Tauris, Londra, 1990, s. 2489.

3 Edoardo ve Duilio Susmel (der.), “Benito Mussolini”, *Opera omnia*, La Fenice, Floransa, 1951-1962, cilt 19, s. 114.

dar çok şiddet ve ırkçılığın kısacık bir sürede nasıl meydana geldiğini bize hatırlatan bir tarihe ihtiyacımız var. Naziler ve diğer faşistler nasıl iktidara geldiler ve milyonlarca insanı neden katlettiler? Bunu, ideolojik yalanları yayararak başardılar. Faşist siyasi güç, büyük ölçüde hakikate el konulması ve yalanların olabildiğince geniş kitlelere yayılmasından türer.

Bugün dünyada yeni bir sağ popülist lider dalgası yükseliyor. Geçmişteki birçok faşist lider gibi onlar da siyasi güçlerini, hakikati bulandırarak, mit, öfke ve paranoyayı açıkça onaylayarak ve yalanı teşvik ederek elde ediyorlar.

Bu kitapta faşistlerin siyasi yalanları nasıl kullandıklarına ve hakikatten ne anladıklarına dair tarihsel bir analiz yapıyorum. Bazen *faşizm sonrası* [*post-fascist*] bazen de *hakikat ötesi* [*post-truth*] olarak adlandırılan, içinde yaşadığımız bu dönemle oldukça yakından ilgili bir konu. Bu kitap, günümüzde başvurulmuş siyasi yalanlar üzerine akıl yürütmemize yardım etmek için yazıldı. Bu amaçla faşist siyasetteki yalanların hikâyesini anlatan tarihsel bir çerçeve sunuyor.

Yalan söylemek elbette siyaset kadar eski. Propaganda, riyakârlık ve düzenbazlık, siyasi güç mücadeleleri tarihinin her ânında mevcut. Çoğunluğun iyiliği için gerçeği saklamak neredeyse bütün siyasi tarihlerin tipik özelliği. Liberaler, komünistler, hükümdarlar, demokratlar ve tiranlar sürekli yalan söylemişler. Emin olun ki yalan söylemek ne tarihteki faşistlerin ne de onların günümüzdeki sorunlarının tekelinde. Bir Alman Yahudisi olan filozof Max Horkheimer'in bir zamanlar gözlemediği gibi modernizmin temelinde hakikatin iktidara teslimiyeti yatıyor.⁴ Fakat aynı argüman antikçağ için de geçerli. Yakın tarihteki faşist yalancıları inceliyor olmamız liberallerin, muhafazakârların ve komünistlerin yalanlarını görmezden geldiğimiz anlamına gel-

---

4 Max Horkheimer, *Between Philosophy and Social Science*, MIT Press, Cambridge, MA, 1993, s. 278.

mez. Yalan söylemek ve gerçeği eğip bükmek birçok siyasi hareketin belirgin özelliğidir.⁵ Ancak faşistlerin ve günümüzün popülist yalancılarının top çevirdikleri kendilerine has bir ligleri var. Bu kitapta bunu açık etmek istiyorum.

Siyasette faşist yalanların ayrı bir yeri var. Genelde bunlar büyük yalanlardır ancak farkları mertebelerinde yatmaz. Yalanın faşizmde çok önemli bir yeri vardır. Diğer siyasi gelenekler için bunu söylemek doğru olmaz. Liberalizm için mesela, yalan rastlantısaldır. Ama faşizm için değildir. Aslına bakılırsa faşist aldatmacaların tarihteki diğer siyaset biçimleriyle ortak yönü azdır. Faşist yalanlar daha geleneksel siyasi düzenbazlıkların ötesinde bir yere konuşlanırlar. Faşistler, söyledikleri yalanların mutlak hakikatin hizmetinde olduğunu düşünür. Mutlak hakikat olarak sundukları ise aslında daha da büyük yalanlardır. Bu nedenle faşistlerin siyasetteki yalanlarının kendine has bir tarihi vardır.

* * *

Bu kitap faşizmin hakikat karşısındaki tutumunu irdeliyor. Bu tutum sayesinde yalanların faşist tarihi diye bir tarihten bahsedebiliyoruz. Bu tarihin günümüzde hâlâ yankısı var. Oslo'dan Pittsburgh'a, Christchurch'ten Poway'e,⁶ fa-

5 Bkz. Hannah Arendt, "Truth and Politics," *New Yorker*, 25 Şubat 1967; Alexandre Koyré, "The Political Function of the Modern Lie," *Contemporary Jewish Record*, sayı 8, 1945, s. 290-300; Agnes Heller, *La verità in politica* Castelvécchi, Rome, 2019; Jacques Derrida, *Historia de la mentira: Prolegómenos*, Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras, Buenos Aires, 1995. Ayrıca bkz. Martin Jay, *The Virtues of Mendacity: On Lying in Politics*, University of Virginia Press, Charlottesville, 2010; Timothy Snyder, *The Road to Unfreedom*, New York, Tim Duggan Books, 2018.

6 Anders Behring Breivik 2011'de Ütöya Adası'nda (Oslo) İşçi Partisi'nin yaz kampını basarak altmış dokuz kişiyi öldürmüştü; 27 Ekim 2018'de Pensilvanya Eyaleti'nin (ABD) Pittsburgh kentinde bir sinagoga yapılan saldırıda on bir kişi öldürülmüştü. ABD Başkanı Donald Trump ailesiyle sinagogu ziyaret etmiş ve protesto edilmişti; Brenton Tarrant 15 Mart 2019'da Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde iki camiye düzenlediği silahlı saldırıda elli bir kişiyi katletmiş, kırk dokuz kişiyi de yaralamıştı; 19 yaşındaki John Earnest, Kaliforniya'da bir sinagoga saldırıda on bir kişiyi öldürmüştü.

şist teröristler hakikate dönüştürdükleri yalanları arkalarına alıp ölümcül şiddete başvurdukları her an, bu tarih yan kılanıyor.

Bu kitabı tamamladığımda, ABD tarihinin en korkunç “Hispanik karşıtı” katliamı gerçekleşti. Bir faşist, El Paso, Teksas’taki bir süpermarket zinciri olan *Walmart*’ta yirmi kişiyi katletti. Bu faşist terörist, gerçekte ya da tarihte olanlarla uzaktan yakından alakası olmayan bir “hakikate” başvuruyordu. Bu katil gerçekleştirdiği saldırının Hispanik istilacılara karşı bir önlem niteliğinde olduğunu ileri sürdü ve kendisini şu sözlerle savundu: “Asıl tahrikçiler onlar, ben değilim.” Asıl derdi Hispanik göçmenlerin ABD doğumlu çocuklarıydı. Onları hiçbir şekilde Amerikalı olarak kabul etmiyordu. Bunu yaparken de ABD vatandaşlığını ya da yasal göçmen statüsünü belirleme standardı olarak kendisinin ve kendisi gibilerin inandığı sefil ve ırkçı bir ölçüt kullanıyordu ve bu ölçütün gerçeklikle uzaktan yakından ilgisi yoktu: Göçmenler ABD sınırından ülkeyi fethetmek ya da ülkeye hastalık bulaştırmak niyetiyle geçmiyorlar. Ancak, beyazların üstünlüğünü savunan ırkçı ideolojinin iddiası bu yönünde değil.

Faşist ideoloji, insanların hiyerarşik biçimde üstün ırklar ve aşağılık ırklar olarak bölündüğü yalanı üzerine kuruludur. Bu ideoloji, daha zayıf ırkların üstün ırklara hükmetmeyi amaçladığına dair tamamen paranoyak bir fanteziye dayanır. Bu nedenle beyazlar kendilerini savunmak için ilk saldıran olmalıdır. El Paso’daki katili insanları öldürmeye iten bu yalanlardı. Teröristin, ne ölümle yalanı yan yana düşürmesi yeniydi ne de kurbanlarının niyetleri üzerinden uydurduğu ırkçı ve totaliter görüşlerinde bilinmeyen bir şey

---

niya eyaletinin Poway şehrinde (San Diego yakınlarında) bulunan bir sinagoga tüfekle ateş açmış, bir kişiyi öldürmüş ve üç kişiyi de yaralamıştı. Katliamdan önce internetten paylaştığı bir mektupta Yeni Zelanda’daki katliama atf yaptığı biliniyor – e.n.

vardı. Faşistlerin hakikat gibi sundukları yalanlara dayanarak yaptıkları katliamların sayısı çoktur. Ancak, bugün önceliklerden farklı bir durum var. Faşistler artık iktidardaki popülistlerle ortak hedefleri paylaşıyor. Diğer bir ifadeyle, Beyaz Saray'ın lideri ile aynı ırkçı görüşlere sahipler.⁷

Faşizm aşağıdan yükselir; yukarıda meşrulaştırılır. Brezilya Devlet Başkanı Jair Bolsonaro Afrika kökenli Brezilyalıları açıkça aşağıladığı zaman ya da Amerikan Başkanı Donald J. Trump, Meksikalılar hakkında tecavüzcü ya da “kavranları” ile gelen “istilacılar” gibi laflar ettiğinde yandaşlarından bazılarının faşist düşüncelerine meşruiyet kazandırıyor. Irkçı yalanlar kamusal söyleme çarpan etkisiyle yayılır. *New York Times* El Paso'daki katliam için şu açıklamayı yapıyordu: “Geçen yılın ara seçimleri öncesinde Başkan Trump, tekrar tekrar Amerika'nın, sınıra yığılan göçmenlerin saldırısı altında olduğu uyarısında bulundu. Bir miting sırasında açıkça ‘Sınıra yürüyenlere bakın, bu bir istiladır!’ diyecekti. ‘Bu bir istiladır!’ Dokuz ay sonra, 21 yaşında bir beyaz erkek El Paso'daki bir *Walmart*'ta yirmi kişiyi öldürüp düzinelercesini yaraladı ve sonrasında yaptığı açıklamada ‘Bu saldırı Teksas'taki Hispanik istilasına karşı bir yanıtıdır,’ dedi.”⁸

El Paso katilini harekete geçiren bu yalanlar Trumpçılığın ve “Amerika'yı Yeniden Büyüt”mek⁹ için giriştiği sözde çabaların tam merkezinde yer alıyor. Kayda geçmiş, herkesin aslını bildiği şeyler hakkında yalan söylemek ABD başkanının günlük rutininin bir parçası. Trump özel propaganda

---

7 Donald Trump kastediliyor – e.n.

8 “In Texas Gunman's Manifesto, an Echo of Trump's Language”, *New York Times*, 5 Ağustos 2019.

9 “Make America Great Again” Donald J. Trump tarafından 2016 seçim kampanyasında kullanılan ve Trump'ın sosyal medya paylaşımlarında #MAGA etiketiyle yer alan slogandır. İlk olarak Cumhuriyetçi Başkan Ronald Reagan tarafından kullanılmıştır – ç.n.

teknikleri kullanıyor, hiçbir bedel ödemeksizin yalan söylüyor, akılcı müzakerenin yerine hınç ve paranoyayı koyuyor; dahası gerçekliğin kendisini şüpheli kılıyor.¹⁰ Trump'ın ana akım medyaya saldırıları, devlet arşivlerinde kayıt altında olmasına rağmen kolaylıkla inkâr ettiği çok sayıda açıklaması, bütün bunlar bu kitapta analiz edilen faşist yalanlar tarihiyle yakından ilgili.

Dahası Trump'ın, farklı olan, farklı hisseden, farklı davrananlar hakkında paranoya ve kurguya dayanan ideolojik ön kabullerini fiilî siyasete dönüştürmeye yönelik bir gündemi var. Bu siyaset özellikle Müslüman ve Latin Amerika kökenli göçmenleri hedef alıyor; siyahların topluluklarını, mahallelerini, gazetecilerini ve politikacılarını kötülüyor. Bütün bunları yaparken Charlottesville, Virginia'da, bir karşı protestocunun öldürüldüğü yürüyüşü düzenleyen aşırı sağcı beyazları savunuyor.¹¹ Ishaan Tharoor'un *Washington Post* gazetesinde açıkladığı gibi "Göçmenleri ve azınlıkları şeytanlaştırarak, aşağılayarak ya da onlara saldırarak tabanın-daki aşırı sağcı beyazların çıkardığı yangına körükle gitti. Sadece geçen birkaç haftada, azınlık mensubu kadın kongre üyelerini çok kaba bir dille payladı ve ülkenin şehir merkezlerini 'haşere istilasına' uğramış bölgeler olarak nitelendirdi. 2018 ara seçimleri ertesi ve şimdi, yeniden seçilmek için yürüttüğü kampanyanın en civcivli zamanında, ABD-Meksika sınırında bir göçmen 'istilasının varlığından bahsediyor, insanları korkutup öfkeliendiriyor, varoluşsal bir tehlikenin

---

10 Bkz. Jason Stanley, *How Fascism Works*, Random House, New York, 2018, s. 56. Trumpçı dil ve Nazizm üzerine bkz. Michelle Moyd ve Yuliya Komska, "Donald Trump is Changing Our Language. We Need a Vocabulary of Resistance", *The Guardian*, 7 Ocak 2017.

11 Bkz. Federico Finchelstein, "Why Far-Right Populists are at War with History", *Washington Post*, 23 Nisan 2019; Federico Finchelstein, "Cuando el populismo potencia al fascismo", *New York Times Es*, 21 Mayıs 2019; Federico Finchelstein, "Jair Bolsonaro's Model isn't Berlusconi. It's Goebbels", *Foreign Policy*, 5 Ekim 2018.